



תורה אור • פרשת בראשית • מאמר 11

בעטרה שעטרה לו אמו כי מצות התורה הן...

”בעטרה שעטרה לו אמו”



המצוות, הנעשות באמצעות דברים גשמיים נמוכים, נעשות לכתר שממשיך למטה את רצונו ותענוגו של ה'; לעת עתה התענוג הזה נסתר ומעורר שמחה, אך לעתיד לבוא הוא יתגלה ויביא תענוג אמיתי.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית



/likuteitorah.com/he/torah-ohr/bereishis/11

הנקודה

המצוות, הנעשות באמצעות דברים גשמיים נמוכים, נעשות לכתר שממשיך למטה את רצונו ותענוגו של ה'; לעת עתה התענוג הזה נסתר ומעורר שמחה, אך לעתיד לבוא הוא יתגלה ויביא תענוג אמיתי.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר דורש את הפסוק בשיר השירים ג, יא, מילה אחר מילה. ה"כתר" הוא 620 המצוות, המגיעות לכתר, שלמעלה מהשתלשלות; בדומה לאבנים טובות, שערכן הוא בפלא שבאבן דוממת המאירה, המצוות ממשיכות את הכתר משום שהחומר הגשמי, לאחר שמתברר באמצעותן, מתבטל לפני ה'. בהמשך לדברי המשנה, "ביום חתונתו" הוא מתן תורה, שהמשיך למטה את חכמתו של ה' ואת התענוג שבתוך רצונו, ו"ביום שמחת לבו" הוא בית המקדש. אדמו"ר הזקן מבחין בהמשך בין שמחה לתענוג: עשיר שמח על אוצר שאינו יכול לראותו, אך תענוג בא רק מתוך ראייה. לכן המצוות מביאות עכשיו שמחה, שכן אנו יודעים שתענוגו של ה' נמצא בהן, אף שאיננו משיגים אותו; גם בית המקדש והתפילה מגיעים רק להשגת מציאותו של האור, ולא למהותו. לעתיד לבוא יתגלה התענוג: "וראו". לבסוף, מלכות היא "לבו" של ה', שמזרימה חיות לעולמות ומקבלת מהם בחזרה את עבודתם; הקרבנות פתחו את הלב הזה, דור המבול חסם אותו ("ויתעצב אל לבו"), וקרבנו של נח פתח אותו מחדש.

מבנה

- | | | |
|---|--------------------------------------|--------|
| 1 | כתר המצוות | 11-2 |
| 620 המצוות נעשות לכתר המגיע עד בחינת כתר; בדומה לאבנים טובות, שערכן הוא בפלא שבאבן דוממת המאירה, המצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים ממשיכות את הכתר כשהחומר מתברר ומתבטל. | | |
| 2 | החתונה ושמחת הלב | 11-3 |
| מתן תורה המשיך למטה את חכמתו של ה' ואת תענוגו; בית המקדש מבטא את פתיחת הלב, ואילו הגלות היא מעין מחלת געגועים שהתורה מרפאת. | | |
| 3 | שמחה ותענוג | 11-4-6 |
| שמחה נובעת מהידיעה שקיים טוב נסתר, ואילו תענוג בא רק כשרואים אותו; המצוות, בית המקדש והתפילה מביאים עכשיו שמחה, ולעתיד לבוא יתגלה תענוגו של ה'. | | |
| 4 | לבו של ה', המבול וקרבנו של נח | 11-7-8 |
| מלכות היא הלב שמעניק חיות לעולמות ומקבל בחזרה את עבודתם; הקרבנות פותחים אותו, דור המבול חסם אותו, וקרבנו של נח פתח אותו מחדש. | | |

מושגים

כתר כתר	בירור בירור
המדרגה שמעל לשכל: רצונו ותענוגו של ה'. 620 המצוות — הערך המספרי של המילה "כתר" הוא 620 — ממשיכות אותו למטה.	העלאת החומר הגשמי מקליפת נוגה באמצעות השימוש בו למצווה, כך שהוא מתבטל לפני ה'.

שמחה ותענוג שמחה ותענוג

שמחה מורגשת על טוב שאדם יודע שקיים, גם כשהוא נסתר; תענוג בא רק כשהטוב נראה בפועל.

מלכות — לב מלכות — לב

מלכותו של ה', שבאמצעותה זורמת חיות אל העולמות ואלה שבה עבודתם, בדומה לדם הזורם מן הלב וחוזר אליו.

מ"ן ומ"ד (מיין נוקבין ומיין דוכרין) מ"ן ומ"ד

ההתעוררות העולה מלמטה וההשפעה האלוקית הנמשכת מלמעלה בתגובה לה; הקרבנות העלו את הראשונה והמשיכו למטה את השנייה.

קטע 1 • 11-2

כתר המצוות

1 בעטרה שעטרה לו אמו כי מצות התורה הן תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן שהם תרי"ך עמודי אור בחי' כתר ועטרה והוא מה שלמעלה מהשתלשלות.

"בעטרה שעטרה לו אמו": המצוות שבתורה הן 613 מצוות דאורייתא ושבע מצוות דרבנן, שהן 620 עמודי אור — בחינת כתר ועטרה; וזהו מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות.

המאמר פותח בפסוק משיר השירים 3:11, שבו שלמה המלך מוכתר בידי אמו; לפי דרשת חז"ל, המלך הוא ה' וה"אם" היא ישראל. הכתר הוא המצוות: 613 מצוות התורה ועוד שבע מצוות דרבנן, ובסך הכול 620, כמניין כתר. לכן המצוות נקראות "620 עמודי אור", והן בחינת כתר ועטרה — המילה שבה משתמש הפסוק עצמו לכתר. כתר הוא מדרגת רצונו של ה', למעלה מסדר העולמות והדרגות.

והנה עד"מ העטרה היא עשויה מאבנים טובות מאירים ומבהיקים מאד והרי גוף האבנים הם רק בחי' דומם אלא שמזככים אותם.¹

והנה, בדרך משל: הכתר עשוי מאבנים יקרות, המאירות ונוצצות מאוד; ואף על פי כן, עצם האבנים אינו אלא מבחינת הדומם, אלא שהן מזוככות.

כדי להראות כיצד המצוות יכולות ליצור כתר כזה, אדמו"ר הזקן עובר לדוגמה של כתר ממשי. אבני החן שבו נוצצות, אך מצד עצמן הן רק אבנים, מן הסוג הנמוך ביותר שבבריאה — דומם; הן מאירות רק מפני שנחתכו ולוטשו.

2 ולפי שהוא דבר פלא שהדומם כאבן יאיר² כ"כ [כל כך] ע"כ הם יקרים מאד ולכך ניתן לתכשיט על הראש אעפ"י [אף על פי] שהראש מעלתו נכבדת להיות שבו שוכן אור החכמה כו'

ומכיוון שיש כאן דבר מופלא — שאבן, דבר דומם, מאירה כל כך — האבנים יקרות מאוד; לכן היא משובצת כתכשיט על הראש, אף שמעמדו של הראש נכבד, שכן בו שורה אור החכמה וכו'.

מדוע אבני חן יקרות כל כך? במאמרו על דברי חז"ל מסביר אדמו"ר הזקן כך: נר שמאיר אינו דבר חידוש, אבל אבן דוממת שמאירה היא פלא גדול. לכן משבצים אבן חן על הראש, אף שהראש הוא החלק הנכבד ביותר בגוף, מקום מושבו של השכל: דבר נעלה אף יותר מן השכל מונח עליו.

וכך המצות נעשים בענינים גשמיים מבחי' ק"נ [קליפת נוגה] אלא ע"י הבירור נעשה זה דבר הפלא שהיש גשמי יהיה בטל לכן נעשה מזה עטרה ובחי' המשכת הכתר והוא לעילא מן שמשא כו':

כך גם המצוות נעשות באמצעות דברים גשמיים, מבחינת קליפת נוגה; אך על ידי הבירור מתרחש הדבר המופלא הזה: שהיש הגשמי נעשה בטל. לכן נעשית מכך עטרה, והמשכת בחינת הכתר, שהיא "לעילא מן שמשא" וכו'.

הנמשל הוא שהמצוות נעשות באמצעות דברים גשמיים, כגון צמר, עור ומזון, השייכים לקליפת נוגה — תחום ניטרלי שיכול להשתייך לקדושה או להיפוכה. כאשר מצווה מבררת את החומר הזה, ה"יש" הגשמי, כלומר המציאות הנתפסת כעומדת בפני עצמה, נעשה בטל לפני ה'; הפלא הזה הוא שממשיך את הכתר. בלקוטי תורה (Likutei Torah), נשא, מוסיף אדמו"ר הזקן שנפלו לתוך החומר הזה ניצוצות ממקום נעלה מאוד, ולכן לאחר בירורם הם עולים ונעשים כתר. "לעילא מן שמשא" — ביטוי בארמית שמשמעותו מעל הטבע, בניגוד למה שנמצא "תחת השמש".

קטע 2 • 31

החתונה ושמחת הלב

3 **ביום חתונתו זו מ"ת [מתן תורה]³ כבר מכואר למעלה הטעם שנק' ביום חתונתו שהיא המשכת ח"ע [חכמה עילאה] מוחא כו' וזה מתלבש כח התענוג שהוא פנימי [פנימיות / פנימית] הרצון כנ"ל.**

"ביום חתונתו" — זו מתן תורה. כבר הוסבר לעיל מדוע הוא נקרא "ביום חתונתו": משום שזו המשכה של חכמה עילאה, בחינת "המוח" וכו'; ובתוכה מתלבש כוח התענוג, שהוא פנימיות הרצון, כנזכר לעיל.

המשנה קוראת את המילים הבאות בפסוק: "ביום חתונתו" הוא מתן תורה. במאמר קודם הוסבר שהתורה ממשיכה חכמה עילאה — חכמתו של ה', המכונה "המוח"; ובחכמה זו מתלבש תענוגו של ה', שהוא פנימיות הרצון שלו.

ושמחת לבו זה בנין בהמ"ק [בית המקדש] פי' פתיחת הלב נק' שמחת לבו

"ושמחת לבו" [ביום] — זהו בניין בית המקדש. כלומר, פתיחת הלב נקראת "שמחת לבו".

המשנה ממשיכה: "ושמחת לבו" היא בניין בית המקדש. השמחה, אומר אדמו"ר הזקן, פירושה שהלב נפתח.

משא"כ בגלות נק' חולת אהבה שאין הסיכוב והילוך רוח החיים מהלב אל האברים כדבעי וע"כ אומרת סמכוני כו' ע"י התורה שנק' רפואה כנ"ל.⁴

ואילו בגלות [היא] נקראת "חולת אהבה", משום שהסיכוב והזרימה של רוח החיים מן הלב אל האברים אינם מתנהלים כראוי; ולכן היא אומרת: "סמכוני וכו'" — באמצעות התורה, הנקראת רפואה, כנזכר לעיל.

בגלות עם ישראל, כלתו של שיר השירים, היא "חולת אהבה": כמו גוף שהדם אינו זורם בו כראוי מן הלב אל האברים. לכן היא מבקשת: "סמכוני", והתרופה היא התורה, שכפי שהוסבר במאמר קודם נקראת רפואה. במקום הסיום של המאמר הזה, כתב יד אחד (בז' 35; כך מציינת הערה של קה"ת) מסביר מדוע: התורה דומה לרופא שהמלך מחזיק אצלו כדי שלא יחלה לעולם, ואילו תשובה מרפאת נזק שכבר נגרם; והתורה הנלמדת לשמה ממשיכה אור חדש ומרפאת כמו תשובה.

קטע 3 • 41-6

שמחה ותענוג

4 והנה התענוג והשמחה לכאורה ענין א' הם אבל באמת ב' ענינים המה

נראה שתענוג ושמחה הם עניין אחד, אך למעשה אלה שני ענינים.

אדמו"ר הזקן מבחין כעת בין שתי תחושות שנראות דומות: תענוג ושמחה. הן נראות כדבר אחד, אך למעשה הן שני דברים שונים.

כי עד"מ עשיר שיש לו מטמון כסף וזהב באוצרו הוא שמח וטוב לב אעפ"י [אף על פי] שאינו רואה אותו וגם אעפ"י [אף על פי] שהממון רחוק ממנו כמה מאות פרסאות.

למשל, אדם עשיר שיש לו אוצר של כסף וזהב במחסן שלו שמח וטוב לב, אף שאינו רואה אותו, ואף כשהממון נמצא במרחק של כמה מאות פרסאות [פרסה היא מידת מרחק עתיקה, כארבעה קילומטרים] ממנו.

הוא מביא דוגמה של אדם עשיר: הוא שמח על אוצר הכסף והזהב שלו גם כשאינו מסתכל בו, ואף כשהוא נמצא במרחק של מאות פרסאות — פרסה היא מידת מרחק עתיקה, בערך ארבעה קילומטרים.

אך להיותו יודע שישנם בשלימות בודאי אעפ"י [אף על פי] שמכוסה ונעלם הוא מעיניו עתה ישמח לבו מאד וזהו ענין ומהות השמחה שיכול להיות על הטוב אף כשהוא נעלם ומכוסה מעיניו.

אבל כיוון שהוא יודע שהאוצר נמצא שם בוודאות ובשלמות, אף שהוא מכוסה ונעלם מעיניו כעת, לבו שמח מאוד. וזהו עניינה ומהותה של השמחה: היא יכולה לבוא על טוב גם כשהוא נסתר ומכוסה מן העיניים.

מה שמשמח אותו הוא הידיעה שהאוצר בוודאי נמצא שם ושלם. זהו טבעה של שמחה: אפשר לשמוח על דבר טוב גם כשהוא אינו נראה לעין.

אבל ענין התענוג והשעשועים אינו אלא דוקא כשרואה הדבר שמתענג ממנו בעיניו ממש כמו שעשוע האב עם בנו הוא דוקא כשרואהו בעיניו

אבל תענוג ושעשועים ישנם רק כאשר רואים ממש בעיניים את הדבר שממנו מתענגים — כמו שעשועיו של אב בבנו, שמתקיימים דווקא כשהוא רואה אותו בעיניו;

תענוג שונה: הוא דורש לראות את הדבר עצמו. אב מתענג על ילדו כשהילד נמצא מולו.

משא"כ מרחוק אינו שייך תענוג רק שמחה ולכן מברכין ברכת הראיה כשרואה אדם החביב לו⁵ כו'.

ואילו מרחוק אין מקום לתענוג אלא רק לשמחה. לכן מברכים את ברכת הראיה כשרואים אדם היקר לאדם וכו'.

מרחוק אפשר לשמוח, אך לא להתענג. לכן תיקנו חכמים ברכה כשרואים ידיד יקר לאחר היעדרות ממושכת: עצם הראיה מביאה תענוג חדש.

5 והנמשל יובן בענין שמחה של מצוה דהנה טעמי תורה לא נתגלו עתה שאין עתה הגילוי רק שכך רצונו ית'.

והנמשל יובן בעניין השמחה שבקיום מצווה. טעמי התורה אינם מתגלים כיום, משום שכעת לא מתגלה אלא רצונו של ה'.

כאן מיושמת ההקבלה על השמחה שבקיום מצווה. כיום איננו יודעים את הטעמים הפנימיים של המצוות; אנו מקיימים אותן מפני שזהו רצונו של ה'.

ולע"ל [ולעתיד לבוא] יתגלו טעמי תורה בחיי ענג עליון שיש בכל מצוה אמנם גם עתה ידוע לנו שמלובש ונמשך בהמצוה מבחיי תענוג העליון

לעתיד לבוא יתגלו טעמי התורה — בחינת התענוג העליון שבכל מצווה. אולם גם עכשיו ידוע לנו ש[משהו] מבחינת התענוג העליון מתלבש במצווה ונמשך לתוכה,

לעתיד לבוא, בעידן המשיח, יתגלו הטעמים האלה, והם התענוג של ה' עצמו בכל מצווה. גם עכשיו ידוע לנו שהתענוג הזה מלובש במצווה.

רק שאין מהותו מושג ולכן יכול להיות מזה בחי' שמחה גדולה וכמ"ש בשמחה ובטוב לבב מרוב כל.⁶

אלא שמהותו אינה מושגת, ולכן יכולה לנבוע מכך שמחה גדולה, כמו שנאמר: "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל".

אנו יודעים שהתענוג נמצא שם, אך איננו יכולים להשיג מהו, בדומה לעשיר שאוצרו החבוי נסתר מעיניו; והידיעה הזאת לבדה יכולה להביא שמחה גדולה. זו השמחה שבפסוק "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" — שמחתו של מי שידוע שיש בידו אוצר.

כמו שהעשיר שמח מהמטמון אף שאינו רואהו בעיניו כו'. אך לע"ל [לעתיד לבוא] יתגלה מהות התענוג העליון וזהו ישקני מנשיקות פיהו.⁷

כשם שהעשיר שמח על המטמון אף שאינו רואה אותו בעיניו, וכו'. אך לעתיד לבוא תתגלה מהותו של התענוג העליון, וזהו "ישקני מנשיקות פיהו".

לעתיד לבוא התענוג עצמו יתגלה, וזהו פירוש "ישקני מנשיקות פיהו": קרבה ישירה ואינטימית, במקום ידיעה מרחוק. רש"י קורא את הפסוק באותו אופן: עם ישראל משתוקק לקרבה של מעמד הר סיני ולהבטחת ה' לגלות שוב את טעמי התורה הנסתרים.

6 ולכן בהמ"ק [בית המקדש] נק' שמחת לבו שהיה האור ג"כ מוסתר בארון וכפורת כו'. וכן תפלה באהוי"ר [באהבה ויראה] הוא ג"כ רק השגת המציאות ולא המהות.

ולכן בית המקדש נקרא "שמחת לבו", שכן גם שם היה האור מוסתר בארון וכפורתו וכו'. וכך גם תפילה מתוך אהבה ויראה היא רק השגה של [מציאותו], ולא של מהותו.

הדבר מסביר מדוע בית המקדש נקרא רק "שמחת לבו" ולא תענוג: גם שם האור האלוקי היה מוסתר בתוך הארון וכפורתו. בדומה לכך, אהבה ויראה שבתפילה מביאות רק לידיעה שה' נמצא, ולא לתפיסה של מהותו; לכן הן מעוררות שמחה, ולא תענוג.

אך ביום חתונתו זו מתן תורה נמשך בחיי תענוג אלא שמ"מ עכשיו אין התענוג בגלוי

אבל "ביום חתונתו" — זהו מתן תורה — נמשכה בחינת התענוג; אלא שלמרות זאת, התענוג אינו גלוי כעת.

במתן תורה, "ביום חתונתו", נמשך התענוג של ה' עצמו אל תוך התורה והמצוות; אולם לעת עתה הוא אינו גלוי.

שמלובש ג"כ בהתלבשות בענינים גשמיים כ"א לע"ל [לעתיד לבוא] יתגלה מתוך הלבושים וע"ז נאמר

וראנה⁸ בבחי' רא"י [ראיה] ממש כמ"ש ולא יכנף עוד⁹ כו' והיו עיניך רואות כו':

שכן גם הוא מלובש בלבוש של ענינים גשמיים; אלא שלעתיד לבוא הוא יתגלה מתוך הלבושים. ועל כך נאמר "וראנה" — בבחינת ראיה ממש, כמו שכתוב "ולא יכנף עוד" וכו', "והיו עיניך רואות" וכו'.

התענוג מוסתר בלבושים הגשמיים של המצוות, ולעתיד לבוא הוא יאיר מתוכם. לכן נאמר בפסוק "וראנה": ראיה ממש, כפי שמבטיח ישעיהו: "ולא יכנף עוד" ו"והיו עיניך רואות". הפועל "יכנף" נגזר מהמילה "כנף", קצה הבגד: כפי שרש"י מסביר, ה' לא יכסה עוד את עצמו בכנף בגדו — דימוי לתענוג שעת מלובש בלבושים.

קטע 4 • 71-8

לבו של ה', המבול וקרבנו של נח

7 ועפ"ז [ועל פי זה] יובן המדרש (בפ' בראשית פ' כ"ז) ע"פ ויתעצב אל לבו¹⁰ אמר רבי ברכיה משל למלך

שבנה פלטין ע"י אדריכל

לאור זאת יובן המדרש (בפרשת בראשית, פרשה כ"ז), על הפסוק "ויתעצב אל לבו": רבי ברכיה אמר: "משל למלך שבנה פלטין ע"י אדריכל".

אדמו"ר הזקן מחיל כעת את רעיון "הלב" של ה' על מדרש בבראשית רבה, על בראשית ו, ו, שם נאמר שכאשר ה' ראה את ההשחתה שהייתה לפני המבול, "ויתעצב אל לבו". לפי פשוטו של הפסוק, ה' התאבל בתוך עצמו, כביכול.

ראה אותה ולא ערבה לו על מי יש לו להתכעס לא על אדריכל¹¹ כך ויתעצב אל לבו עכ"ל [עד כאן לשונו].

"ראה אותה ולא ערבה לו על מי יש לו להתכעס לא על אדריכל כך ויתעצב אל לבו". עד כאן לשונו.

המשל של רבי ברכיה הוא על מלך שרואה שהארמון שבנה אדריכל אינו מוצא חן בעיניו, וכועס על האדריכל. כך גם "ויתעצב אל לבו": המדרש מפרש את "אל לבו" כמי שאליו מופנה הצער, כאילו לבו הוא האדריכל של העולם; כעת המאמר מסביר מהו אותו "לב".

כי ממש"ל [ממה שכתוב לעיל] בענין וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק [בית המקדש]¹² שמדת מלכותו ית'

נקראת לב שממנו נמשך החיות לכל האברים ואח"כ חוזרים הדמים מכל האברים אל הלב

כפי שהוסבר לעיל בענין "וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק": מידת מלכותו יתברך נקראת "לב", שממנו נמשכת החיות לכל האיברים, ולאחר מכן הדם חוזר מכל האיברים אל הלב.

כדי להסביר את המשל, אדמו"ר הזקן חוזר לפסקה 3: מלכותו של ה', המידה שבאמצעותה הוא בורא את העולמות ומנהיג אותם, נקראת "לב", מפני שכמו הלב היא שולחת חיות לכל האיברים, ולאחר מכן הדם חוזר מן האיברים אל הלב.

כך בחי' מלכותך הוא מכי' [מלכות כל עולמים]¹³ שממנה נמשך השפעת החיות לבי' והוא בחי' ממכי' [ממלא כל עלמין] ואחי' עולה האתעדלית [האתערותא דלתתא] מבי' לבחי' מלכות

כך גם בחינת "מלכותך", שהיא בחינת מלכות כל העולמים, שממנה נמשכת השפעת החיות [לעולמות] בריאה, יצירה ועשיה; וזוהי בחינת ממלא כל עלמין. לאחר מכן עולה אתערותא דלתתא מבריאה, יצירה ועשיה לבחינת מלכות.

בדומה לכך, מלכות, "מלכותך" — מלכות כל העולמים — שולחת חיות לשלושת העולמות התחתונים, בריאה, יצירה ועשיה; זוהי בחינת ממלא כל עלמין, המחיה כל עולם לפי מידתו. לאחר מכן, כשם שהדם חוזר אל הלב, עולה אתערותא דלתתא, עבודת האדם, מעולמות אלה בחזרה למלכות.

ואתעדלית [ואתערותא דלתתא] זו הוא מיי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך¹⁴ כו'

ואתערותא דלתתא זו היא מה שנאמר: "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך" וכו'.

אתערותא דלתתא זו היא האהבה שעליה נצטוינו בפסוק "בכל לבבך": הלב האנושי משיב ל"לב" האלוקי.

ולכן בנין בהמ"ק [בית המקדש] שבו מקריבים הקרבנות שהוא ענין העלאת מ"ן [מיי' נוקבין] מבירור ק"ן [קליפת נוגה] ונפש הבהמית נקי שמחת לבו שהשמחה היא פתיחת הלב שעיי' המ"ן [המיי' נוקבין] נמשך מ"ד [מיי' דוכרין] מבחי' סוכי' בממכי' [בממלא כל עלמין].

ולכן בניין בית המקדש, שבו מקריבים את הקרבנות — עניין של העלאת מ"ן [מיי' נוקבין, "מים נקביים", ההתעוררות העולה מן התחתון] מתוך בירור קליפת נוגה ונפש הבהמית — נקרא "שמחת לבו"; שכן השמחה היא פתיחת הלב, ועל ידה נמשכים מ"ד [מיי' דוכרין, השפע הנמשך מלמעלה] מבחינת סוכב כל עלמין לתוך ממלא כל עלמין.

קרבנות בית המקדש היו תנועה כזאת של חזרה: העלאת מ"ן, "מים נקביים" — ההתעוררות כלפי מעלה מצד התחתון — על ידי בירור בהמות גשמיות ונפש הבהמית. משום כך בית המקדש נקרא "שמחת לבו": השמחה פותחת את הלב, ובעקבותיה נמשכים מ"ד, "מים זכריים" — השפע האלוקי הנמשך כלפי מטה — מן האור המקיף את כל העולמות אל האור הממלא אותם.

8 ולכן ההפוך מזה היה בדור המבול שהיו מכעיסין ובאין.¹⁵ הי' [הרי זה] עדי' כמו שיש ח"ו [חס ושלום] קלקול בהאברים המונע סיבוב והילוך הדם מהלב אל האברים ומהאברים אל הלב כו' ועיי' לא נמשך גי' מהמוח בהלב ונפסק הקשר כו'.

ולכן ההפך מכך אירע בדור המבול, שבני אותו דור היו מוסיפים להכעיס [אותו]. הדבר דומה, דרך משל, למצב שבו יש, חלילה, פגם באיברים המונע את זרימת הדם ואת תנועתו מן הלב אל האיברים ומהאיברים אל הלב וכו'; ובעקבות זאת גם השפע מהמוח ללב אינו נמשך, והקשר נפסק וכו'.

דור המבול פעלו בניגוד לעבודת בית המקדש: במקום להעלות את לבם לה', הם "מכעיסין ובאין" — לשון המשנה על עשרת הדורות מאדם הראשון עד נח. במשל, איבר פגום חוסם את זרימת הדם בשני הכיוונים, ואז גם השפעת המוח אינה מגיעה עוד אל הלב.

וכך הוא ענין ויתעצב אל לבו שלא נמשך האור בגילוי מבחי' סוכי' אל בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא בחי' מלכות כו'.

וזהו עניינם של הדברים "ויתעצב אל לבו": האור לא נמשך בגילוי מבחינת סוכב כל עלמין אל בחינת ממלא כל עלמין, שהיא בחינת מלכות וכו'.

זהו פירוש "ויתעצב אל לבו": האור המקיף, העליון, חדל להימשך בגילוי אל מלכות, שהיא האור הממלא את כל העולמות, משום שהזרימה מלמטה כלפי מעלה נעצרה.

ולכן כפי' נח אחר שהקריב קרבן וכתוב וירח ה' את ריח הניחוח¹⁶ כתי' [כתיב] ויאמר ה' אל לבו כו' והוא ע"ד מעין שנקרא בנין בהמ"ק [בית המקדש] מקום הקרבנות שמחת לבו כנ"ל:¹⁷

ולכן בפרשת נח, לאחר שהקריב קרבן, וכפי שכתוב "וירח ה' את ריח הניחוח", כתוב "ויאמר ה' אל לבו" וכו'. וזה מעין עניינו של בניין בית המקדש, מקום הקרבנות, הנקרא "שמחת לבו", כנ"ל.

לאחר המבול הקריב נח קרבן, ה' הריח את ריח הניחוח, והפסוק אומר "ויאמר ה' אל לבו" שלא יוסיף עוד לקלל את האדמה. בפשטות, הוא החליט זאת בלבו. אותן מילים, "אל לבו", שתיארו את הצער שלפני המבול, מתארות עתה את היפוכו: קרבנו של נח פתח מחדש את הזרימה והיה מעין בית המקדש, מקום הקרבנות, "שמחת לבו".

בעבודה

אדם צריך לעבוד את ה' בשמחה גדולה בקיום המצוות, מתוך ידיעה שתענוגו של ה' עצמו מלוכש בהן, אף שעדיין אינו גלוי לעין; וכשהוא מברר דברים גשמיים באמצעות המצוות ואוהב את ה' "בכל לבבך", הוא מעורר אתערוותא דלתתא הפותחת את המשכת האור האלוקי אל העולם.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר שערכה של אבן טובה טמון בפלא שבאבן דוממת המאירה, וכיצד הדבר מסביר את כוחן של מצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים?
2. מה ההבדל בין שמחה לתענוג, ומדוע המצוות יכולות להביא עכשיו רק שמחה?
3. מדוע מתוארים גם בית המקדש וגם התפילה מתוך אהבה ויראה כתופסים רק את מציאות האור ולא את מהותו?
4. כיצד משל הלב ומחזור הדם מסביר את הכתוב "ויתעצב אל לבו" ואת תגובת ה' לקרבנו של נח?

הערות

פסוקה 1

1 הדובר בשיר קורא לבנות ציון לצאת ולראות את המלך שלמה, עונד את הכתר שאמו הניחה על ראשו ביום חתונתו, ביום שמחת לבו. המדרש מפרש את "המלך שלמה" כמלך שהשלום שלו, ה', ורש"י מביא את פירושו של רבי שמעון בר יוחאי, שלפיו "אמו" היא ישראל; המאמר דורש את הפסוק ביטוי אחר ביטוי, והכתר הוא 620 המצוות. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

2 ולפי שהוא דבר פלא שהדומם כאבן יאיר

הערה זו מצטטת את החיבור, המסביר שכאשר נר מאיר אין בכך חידוש כלל, ואילו כשאבן דוממת מאירה, זהו חידוש גדול. זו אמירה מקבילה למשל המובא כאן.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"צ על מארז"ל ע' קו מסביר זה "כי כשהנר מאיר אין זה חידוש כלל, אך כשהאבן שהוא בחי' דומם מאיר הוא דבר חידוש גדול". וראה גם לקו"ת נש"א כג, ג.

פסוקה 3

3 ביום חתונתו זו מ"ת

המשנה מסתיימת בשיר השירים 3:11 ומסבירה ש"ביום חתונתו" הוא מתן תורה, וש"וביום שמחת לבו" הוא בניין בית המקדש. אדמו"ר חזקוני בונה את דבריו על שני הויהויים הללו.

Mishnah Ta'anit 4:8 משנה תענית ד':ח'

... וכן הוא אומר, צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבָבוֹ (שיר השירים ג). ביום חתונתו, זה מתן תורה. וביום שמחת לבו, זה בנין בית המקדש, שִׁבְעָה בְּמִתְרָה בְּיָמֵינוּ. אָמֵן:

Rabbon Simeon hen Gamaliel says, "Never were more joyous festivals in Israel than the 15th of Ab and the day of atonement, for on them the maidens of Jerusalem used to go out dressed in white garments—borrowed ones, in order not to cause shame to those who had them not of their own;—these clothes were also to be previously immersed, and thus they went out and danced in the vineyards, saying, Young men, look and observe well whom you are about to ... ,choose [as a spouse]; regard not beauty [alone]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

4

הנערה שבשיר השירים, חלשה מגעגועיה לאהובה, מבקשת שיחזקו אותה באמצעות עוגות צימוקים ותפוחים, "כי חולת אהבה אני". המדרש שם את הדברים בפיה של כנסת ישראל, ודורש את "סמכוני באשיות" על התורה שבכתב ושבכל פה, או על הלכות מאושות (מבוססות היטב); לכן כאן הכלה החולה מאהבה היא ישראל בגלות, שהתורה מחזיקה אותה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 2:5 שיר השירים ב':ה'

סִמְכוּנִי בְּאַשְׁשִׁיאוֹת רִפְדּוּנִי בְּתַפּוּחִים כִּי־חֹלֶת אֲהַבָּה אֲנִי:

Stay ye me with dainties, refresh me with apples; For I am 'love-sick'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

5 מברכין ברכת הראיה כשרואה אדם החביב לו

רבי יהושע בן לוי פוסק שמי שרואה את חברו לאחר שלושים יום מברך "שהחינו", ולאחר שנים עשר חודשים — "מחיה המתים". אדמו"ר חזקוני משתמש בכך כדי להראות שראיית אדם אהוב מעוררת תענוג שאינו מתעורר כששומעים עליו ממרחק.

Berakhot 58b ברכות נ"ח ב

פסוקה 5

6 בשמחה ובטוב לבב מרוב כל

בתוכחה שבסוף ספר דברים מזהיר משה שהקללות יבואו "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כלי", כשהיה לכם שפע מכל דבר. המאמר מפרש את השמחה "מרוב כלי" כשמחתו של העשיר באוצרו: השמחה שבידיעה שתענוגו של ה' הוא במצווה. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance ;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7

ישקני מנשיקות פיהו

שיר השירים נפתח בכיסופיה של העלמה אל אהובה: "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין". רש"י מפרש זאת כגעגועיהם של ישראל בגלות לקרבה פנים אל פנים של מעמד הר סיני ולגילוי הטעמים הנסתרים של התורה; המאמר מפרש זאת כגילוי עצם תענוגו של ה' — טעמי המצוות — לעתיד לבוא. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 1:2 שיר השירים א':ב'

יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִידְךָ מִיַּיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 וראנה

הפסוק פותח במילים "צאנה וראינה בנות ציון" — קריאה לבוא ולהביט במלך. אדמו"ר הזקן מפרש את "ראינה" כראייה ממשית של תענוג ה' לעתיד לבוא, מעבר לשמחה שבידיעה שהתענוג קיים. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֵטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 ולא יכנף עוד

ישעיהו מנחם את ירושלים: גם בעת מחסור, "ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך" — ה', שכעת נסתר, ייראה בגלוי. "יכנף" נגזר מן המילה "כנף", קצה הבגד (רש"י: "לא יתכסה ממך בכנף בגדיו"), ולכן הוא מתאים לנקודת המאמר, שהתענוג יאיר מתוך לבושיו. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 30:20 ישעיהו ל:כ

וְנָתַן לָכֶם אֲדֹנָיִי לֶחֶם צָר וּמִיָּם לֶחֶץ וְלֹא־יִכְנַף עוֹד מוֹרִיךְ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת־מוֹרִיךְ:

And though the L-rd give you sparing bread and scant water, Yet shall not thy Teacher hide Himself any more, But thine eyes shall see thy Teacher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ל, כ.

10 ויתעצב אל לבו

לפני המבול נאמר: "וינחם הוי" כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו"; בפשטות, ה' הצטער כניכול בתוך עצמו על כך שהאדם פנה אל הרע. המדרש מפרש את "אל לבו" כמושא הצער, והמאמר מסביר שהלב הוא מלכות. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Genesis 6:6 בראשית ו:ו

וַיִּנָּחֶם ה' בַּיֵּצֶשׁ אֶת־הָאָדָם בְּאָרְצוֹ וַיִּתְּעַצֵּב אֶל־לְבָבוֹ:

And it repented the L-RD that He had made man on the earth, and it grieved Him at His heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 ויתעצב אל לבו אמר רבי ברכיה משל למלך שבנה פלטין עיי

אדריכל ראה אותה ולא ערבה לו על מי יש לו להתכעס לא על אדריכל

על בראשית 6:6 מביא רבי ברכיה משל על ארמון שנבנה בידי אדריכל ואינו מוצא חן בעיני בעליו, הכועס על האדריכל; "כך אף הוא נתעצב אל לבו". (בנוסח המדרש שב־Sefaria מופיעה המילה "שר" (sar), ואילו

המאמר מצטט "מלך".) אדמו"ר הזקן מזהה את ה"לב" — האדריכל — עם מלכות.

Bereshit Rabbah 27:4 בראשית רבה כ"ז:ד

... מתנחם אני שעשיתי אותו וניתן בארץ. ויתעצב אל לבו אמר רבי ברכיה: משל לשר שבנה פלטין על ידי אדריכל, ראה אותה ולא ערבה לו. על מי יש לו להתכעס, לא על אדריכל?! כך, ויתעצב אל לבו. אמר ר' אסי: משל לשר שעשה סחורה ע"י סרסור והפסיד. על מי יש לו להתרעם. לא על הסרסור?! כך ויתעצב אל לבו. אפיקורס אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה אמר לו: אין אתם אומרים שהקדוש ברוך הוא רואה את הנולד?! אמר לו: הן. והא כתיב ויתעצב אל לבו?! אמר לו: נולד לך ...

The L-rd regretted that He had made man on the earth, and "He was saddened in His heart" (Genesis 6:6). "The L-rd regretted [vayinahem] that He had made man on the earth" – Rabbi Yehuda and Rabbi Neḥemya, Rabbi Yehuda said: [G-d said:] 'There was regret before Me that I created him below ["on the earth"], for had I created him on High, he would never have rebelled against Me.' Rabbi Neḥemya said: [G-d said:] 'I take solace [mitnahem] in the fact that I created him ... ,below ["on the earth"]

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

12 וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק

הזיהוי שבמשנה בין "שמחת לבו" לבניין בית המקדש, הנוכח כאן.

Mishnah Ta'anit 4:8 משנה תענית ד:ח

... וכן הוא אומר, צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֵטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבָבוֹ (שיר השירים ג). ביום חֲתָנָתוֹ, זֶה מִתֵּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבָבוֹ, זֶה בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׂיִכְנָה בְּמִהְרָה בְּמִיָּנוּ. אָמֵן:

Rabbon Simeon hen Gamaliel says, "Never were more joyous festivals in Israel than the 15th of Ab and the day of atonement, for on them the maidens of Jerusalem used to go out dressed in white garments—borrowed ones, in order not to cause shame to those who had them not of their own;—these clothes were also to be previously immersed, and thus they went out and danced in the vineyards, saying, Young men, look and observe well whom you are about to ... ,choose [as a spouse]; regard not beauty [alone]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

13 מלכותך הוא מכ"ע

במזמור התהילה "אשרי" אומר דוד לה': "מלכותך מלכות כל עולמים". בפשטות, "עולמים" פירושו תקופות: מלכות נצחית. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כ"כל העולמות": מלכות היא המידה המחיה כל עולם. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:יג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלָכּוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הוא באמצעות תשובה. תורה הנלמדת לשמה ממשיכה אור חדש, ולכן מרפאת כמו תשובה; שתי בחינות אלו שבתורה נקראות גשם וטל.

הערת קה"ת

כל הקטע ליתא בבוך 35 [ובאוה"ת שה"ש כרך ג ע' תתקכב בכמה שינויים ע"ש], ובמקומו נמצא קטע דלהלן: עוד י"ל בדרך אפשר [באוה"ת שם — בדרך אחר] שהתורה נק' רפואה דהנה כתיב כל המחלה כו' לא אשים כו' כי אני ה' רופאך והקשו אם לא אשים החולי רפואה למה, והתירוץ הוא כמו מלך ישר [באוה"ת שם — או שר] מחזיק אצלו רופא המורה לו הנהגה טובה שלא יבא לידי חולי ר"ל, וזהו נקרא ג"כ בלשון רפואה וזהו הרפואה ע"י התורה, אך אם כבר הגיע הקלקול אזי הרפואה ע"י התשובה, ובי' הדרכים אמת שיש תורה ויש תורה ע"ד מעיקרא כי קעביד אינש אדעת' דנפשי קעביד היא רק רפואה ע"ד הב', אבל יש בחי' עוסק בתורה לשמה ואז ממשיך אור חדש ממש, [באוה"ת שם נוסף — כמ"ש ממושבותיכם תביאו כו' לכן היא רפואה] לכן רפואה כמו תשובה דכמו שתלמוד מביא לידי מעשה כך ג"כ לידי תשובה, והאור שבתורה מחזירו למוטב, ובי' הבחי' אלו שבתורה נק' גשם וטל כמ"ש יערוף כמטר כו' ותזיל כטל.

14 ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך

מיד לאחר "שמע ישראל" מצווה משה את ישראל: "ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך". המאמר מציג אהבה זו כאתערותא דלתתא החוזרת ועולה אל מלכות, כשהלב האנושי משיב ל"לב" של ה'. (בהקשר: Steinsaltz (Tanakh

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and .with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

15 מכעיסין ובאין

המשנה מונה עשרה דורות מאדם ועד נח כדי להראות את ארך אפיו של ה': "שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שהביא עליהם את מי המבול". המאמר משתמש בביטוי הזה ביחס לדור המבול, שסגרו את "לבו" של ה' במקום לפתוח אותו.

Pirkei Avot 5:2 משנה אבות ה:ב'

עֲשֶׂה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפיים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עֲשֶׂה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפיים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כלם:

ten generations from Adam to Noah, in order to [There were] make known what long-suffering is His; for all those generations kept on provoking Him, until He brought upon them the waters of the flood. [There were] ten generations from Noah to Abraham, in order to make known what long-suffering is His; for all those generations kept on provoking Him, until Abraham, came and received the reward of all of them

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

16 וירח ה' את ריח הניחוח

לאחר שהקריב נח עולות, "וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו: ה' החליט בלבו שלא לקלל שוב את האדמה בגלל האדם. המאמר קורא את "אל לבו" באותו אופן כמו בבראשית ו, ו: הקורבן פתח מחדש את "לבו" של ה', מעין בית המקדש. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Genesis 8:21 בראשית ח:כ"א

וַיֵּרַח ה' אֶת־רִיחַ הַנִּיחּוֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל־לְבוֹ לֹא־אֶסְףּ לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו וְלֹא־אֶסְףּ עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

And the L-RD smelled the sweet savour; and the L-RD said in His heart: 'I will not again curse the ground any more for man's sake; for the imagination of man's heart is evil from his youth; neither will I again smite any more every thing .living, as I have done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ועפ"ז... שמחת לבו כנ"ל

בכתבייד זה חסר כל הקטע מן המילים "על פי זה יובן המדרש" ועד "שמחת לבו, כנ"ל". במקומו מופיע קטע העוסק בטעם לכך שהתורה נקראת רפואה: על הפסוק "כל המחלה..." לא אשים עליך... כי אני ה' רפאך" מובא משל למלך המחזיק רופא המדריך אותו כדי שלא יחלה; גם דבר זה נקרא רפואה. זו רפואה באמצעות התורה, ואילו לאחר שכבר נגרם נזק, הרפוי



על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY-NC 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות לכיסוי עלות ההדפסה; אסור למכור אותה לעולם. יש לציין את הוצאת קה"ת ואת <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/> [likuteitorah.com](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/bereishis/11/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/bereishis/11/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק